

COMPEN

DIVM MUSICES, TAM
figurati quàm plani cantus ad for-
mam Dialogi, in usum ingenuæ pubis
ex eruditis Musicorum scriptis accuratè congestum,
quale ante hac nunquam visum, & iam recens publi-
catum. Adiectis etiam regulis Concordantiarum &
componendi Cantus artificio, summatim omnia
Musices præcepta pulcherrimis exemplis
illustrata succincte & simpliciter
complectens.

PRÆTEREA ADDITÆ

SVNT FORMULE IN TONANDI PSAL-
mos, & ratio accentus Ecclesiastici, legendorum
quoque Evangeliorum &
Epistolarum.

Ab AVCTORE LAMPADIO LU-
neburgensi elaborata.

IN LAVDEM MUSICES IOANN.
TELORVS.

QUEM non delectet diuinæ Musica mentis ?
 Cui non organicos suscitet illa sonos ?
 Musa sonis penetrat sensus, & pectora mulcet
 Hæc uitæ comes est, gaudia mentis habet.
 Hæc decus, hæc ipsa est hominumq; Deumq; voluptas
 Qua sine nil animis, complacet usq; pijs.
 Spiritus ac ueluti corpus sustentat & auget.
 Musica sic animos excitat atque fouet.
 Aethereis Sphærarum uocibus ipsa resultat
 Musica uox, uocum quæ parit cuncte melos.
 Num nis hæc habet afflatus, dulcedine cantus
 Permoet atq; rapit quodq; sonare ualens.
 Musica sic placeat multis è millib. unum
 Virtutis munus, quod colat cunctis homo.

STVDIOSO MUSICES EBERAR^o dus à Rumlango Vituduranus. S.

SI alio nullo merito certè propter uetustatē & In-
 ūtores Musica omnibus iurè cōmendatissima ex-
 iterit: cui priscis temporibus tantum & studiū ac uer-
 rationis sit habitum, ut ijdem Musici (Quinti: teste) &
 Vates & sapientes iudicarentur. Propterea quod hæc
 cum diuinarum rerū cogitatione cōiuncta, sacris etiam
 plerunq; adhibita fuerit, atq; hoc ipsum non sine maxi-
 ma ratione, perspexere enim sapientes uiri plerasq; li-
 berales disciplinas, in his quæ extrinsecus adueniant ce-
 cupatas, hanc uero solam penitus à spiritus arcano pro-
 ficiſci ut nullo certiori teste, quicquid in animo uerse-
 mus, nisi uocis modulamine significemus, utpote quæ re-
 conditissimas cogitationes mentis perspectas, & explo-
 ratas habeat, unde etiam mos inoleuit, ut si qui pietatē
 tem, quam deuotionē erga deum appellant, testari uo-
 luerint, hoc non absq; uocis significatione præstiterint,
 testem uidelicet adhibentes, qui ut dissimulare nolit sic
 etiam nesciat. Quod ubiq; ex diuinis atq; prophanis li-
 teris uatumq; canticis potissimū tamē psalmographo,
 luculenter apparet. Ad hæc apud Priscos gratulandi of-
 ficiū si quis nouam uineā plantasset, nouas edes inco-
 leret, aut aliud quippiā noui exorsus fuisset, sicut etiam
 armonia collecta gratias canebat, non nisi Musices præsi-
 dio peragebatur: Sed quando nemo sanus, hanc ingenu-

am disciplinam affernetur, quod à probatissimis magno semper in precio sit habita, atq; hinc miris & con- dignis præconijs celebrata, maximi tamen faciendâ uel ipsa Natura demonstrat, quod hæc plurima nobis ad minicula præstiterit ad huius officium explendum, non- cisquæ flexum recte modulandum: unde etiam hoc cõ- sequitur, ut sæpe, licet rudi & inerti cantillatione per strepemus, laborum tamen graues molestias leniamus, solemur & fallamus. Cæterum hæc non modo suo fungi- tur officio, si nos ad alacritatem sine aliam mentis affe- ctionem uoce testandam perpellat ac excitet: Verum etiam ubi alios (ut obticeam interim nutricum cantus quibus infantes ad somnum inuitant, aut aliâs concita- tos demulcent) Musices offitio concinnè desungi perci- piemus (nisi planè, instar bruti, stupidi simus & ab im- pudenti stoliditate exagitemur) ad nos etiam cõmouē- dos ac excitandos suas quas habet uires exerat, qua subminiculante in aduersis solatia ad dolorem nostrum subleuandum administrantur simul ad honestas & ar- duas res amplectendis extimulamur, quod uel Poëta- rum carminibus satis liquebit, ut interim quæ passim experimur non refram. Prolixior fieram si de Dorio modo quo Timotheus Alexandrū percellebat ac incita- bat: I ydio quoq; qui à quibusdam fletibus, aut Mixoly- dio qui perturbatior Tragœdijs accomodus uisus alijs- que, plura percenserem. Dorius enim ad grauiores uo- cis actiōes Lydius ad acutiores Phrygius ad medias

utilis habebatur: Sed hoc tantum perstringam, quod cuius promptum, Musicam, uidelicet, tantam habere cum Grammatici: Dialectic: Rhetorica connexionem affinitatemq; ut nisi rerum uocabula conuenienti & debita uocis, uel intensiōe uel remissionē proferantur, uniuersum Rhetoris officium, quod in eloquēdo potissimum constituitur, mancum & mutilum redatur, atque omni gratia destitutum prorsus corruat. Non itaque temere hunc locum in disciplinarum ordine in quo censetur, sortita est, quæ uidelicet, Colophonem dictis artibus addat, easque quasi plane absoluat, ut digni ἄριστος dicatur, quasi literas omnino ignoret qui hanc non calleat. Iam uero licet inter cætera uocē quoq; habeamus à natura inditā, uniuersa tamen sic confusa nobis exhibita sunt, ut nisi artium excolantur beneficio, rudia maneant: & nihil liberale, adeoque exculto homine dignū hinc consequatur, nisi quatenus ratio (sed apud paucis) quædā attemperarit, cui quoq; artium præcepta, studio & opera maximorū uirorū debemus, omnium siquidē disciplinarū primordia & uelut seminaria à Natura percepimus, quæ deinde cultu artium in uerberem prouentum producantur. Proinde operam optime collocasse uidentur, qui studium in hanc præclarā disciplinā promouendam posuerint, splendidam gratiarum Coronā à bonis reportaturi, Sed expedit etiam nosse quomodo quidque sit tradendum, ut si quid pueris instituitur breue sit, ne præceptorum uel longitudine,

uarietate, seu multitudine potius obruatur quam quid
 emolumentum consequantur, uidetur hic A V C T O R
 LAMPADIVS, ipsum ita obseruasse quàm qui maxi-
 mè hoc duntaxat respiciens ut erudiret, non quo se uanè
 ostentaret, etiā hinc summam perspicuitatē libello suo
 addens, quod iuxta morem antiquissimorum Philoso-
 phorum, in formam Dialogi, hanc artē simplicissime &
 distincte tradidit, exemplis etiam luculentis omnia illu-
 strauit, ut non tantum in aures traditam artem, uerum
 etiam ad oculos paratam habeas. Hanc igitur ab in-
 genua pube uotis summis amplecti cupiā quæ ex-
 perietur, quantum hinc emolumentum sit
 adeptura, si ad reconditiora eius
 inuestiganda strenuam &
 solertem operam ad-
 hibuerit.

Vale.

(?)

Datum Bernæ Helueticæ. XV. KAL : Aug.
 Anno M. D. XXXVII.

AVCTOR LAMPADIUS
Ioanni Leonardo Tœbinck, & Io-
anni Schomacher, optimæ spei
pueris patritijs .
S. D. P.

EXigit Quintilianus à præceptoribus, studiosi pueri, nō solum, ut sint bonis moribus præditi, sine quibus non utiliter literæ, quantumvis elegantes, discuntur, & eruditi, quod hi tantum feliciter docere, quæ probe teneāt, possint sed etiam ut fideliter fidei suæ cōmissos, instituant. Quod nemo facile præstabit, qui se ad captum auditorum suorum non demiserit. Quum igitur mihi, tradendæ Musicę, artis nobilissimæ, in schola nostra, mandata sit prouincia, iudicauimuneris esse mei, rudes adhuc eius artis pueros, primis elemētis, p̄spicue & simpliciter imbuere. Cōtraximus igitur ex huius artis clarissimis professoribus, tantum Canonum & præcepto-

A iiii

rum Musicæ, quantum teneræ ætatu-
 læ fati esse putauimus, in breues & aper-
 tas quæstiunculas, quas uobis inscribere
 ac in rem totius scholæ nostræ publica-
 re, nobis uisum est non indignum. Quo
 facilius & uos prima Musicę rudimenta
 percipiatis, & æquus iudex penitus in-
 telligat, calumniatores ludi nostri, im-
 pudenter agere, quum blaterant, pue-
 ros scholæ nostræ, negligi, cum in alijs
 bonarum artiũ rudimentis, tum in Mu-
 sicis. Vestri est officiũ, gratis animis, hoc,
 quicquid est libelli, suscipere, ac in his
 quæstiunculis perdiscendis uos diligen-
 ter exercere, & præceptores uestros, nõ
 minus amare quàm studia: Valete opti-
 mæ spei pueri. Data Luneburgi,
 ex ædibus nostris.

Anno 1537.

COMPENDIUM MUSI-
ces ex eruditissimorū Musicorum, scri-
ptis, in usum Tyronum in Dialo-
gi formam congestum.

Quid est Musica? Est quæ rectas
cantandi formulas demonstrat.
teuto. *eyn sing Kunst.*

Quotuplex est? Duplex, Theorica
& practica.

Quid est Theorica? Est ars quæ diuer-
forum sonorum proportionem, ingenio
& ratione perpendit.

Practica quæ est? quæ certum psallen-
di modum præscribit.

Principalis practicae Musices
Diuisio.

Quotuplex est practica? Duplex,
Choralis, & Mensuralis.

A v

**Quid est Choralis Musica? Est quæ
nullo notarum discrimine constat.**

**Quid est mensuralis? quæ circa vari-
as notarum, pausarumq; species consi-
stit, de qua inferius.**

De Clauibus Musicis.

**Quid est clauis? Est uocis formandę
index, adhærens lineę aut linearum in-
teruallis.**

Quot sunt claues? viginti, Recita?
ut, Are, Bmi, Cfaut, Dsolre, Elami,
Ffaut, Gsolreut, alamire, bfa^hmi, csol-
faut, dlasolre, elami, ffaut, gsolreut, aala-
mire, bbfa^hmi, ccsolfa, ddla^hsol & cela.

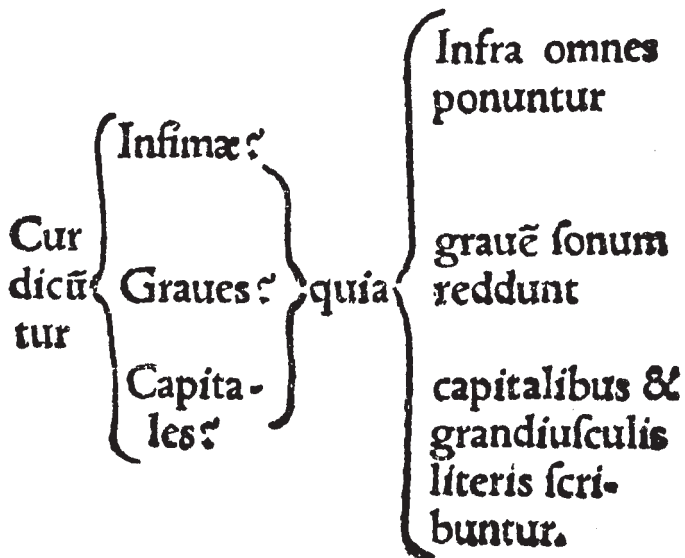
**Sunt ne plures Claues præter uigin-
ti? Minime, uerum quando in Scala
b molli, b, clauis, in duas diuiditur, tunc
viginti duæ numerantur.**

De Clauium dispo.

Quid est Clauium dispositio? Est Musicalium, in ordinem quendam distributio.

Quot sunt dispositiones Clauium? tres, infima, media, & suprema.

Infima quæ est? quæ octo clauēs includit, vt, *F* vt *A*re, *B*mi, *C*faut, *D*solre *E*lami, *F*faut & *G*solreut, dicuntur etiam graues siue capitales.

Media quæ est? Quæ septem clau-
 es continet, ut, a lamire, b fa mi, c sol faut,
 d la sol re, e la mi, f faut, & g sol reut. Et vo-
 cantur, Mediæ, acutæ, & minutæ.

Quare uocan- tur	{	Mediæ?	}	ga	{ intra infimas & supremas ponuntur.
		Acutæ?			{ acutū sonum præbent.
		Minutæ?			{ minutis ac pusillis lite- ris scribunt.

Suprema quæ est? Quæ quinque Cla-
 ues includit. scilic. a a lamire, b b fa mi,
 c c sol fa, d d la sol, & e e la, quæ etiam gemi-
 natæ & excellentes dicuntur.

Qua ra- tione di- cuntur.	{	Supremæ?	}	ratione positionis quod geminatis li- teris scribuntur quia ceteras om- nes suo sono excel- lunt.
		Geminatæ?		
		Excellentes?		

De compositione Clauium.

Quid est compositio Clauium?
Est Literarum & uocum Musicalium
coniunctio.

Quot modis Clauis Componuntur?
Duobus, ex literis & syllabis.

Quot literis? septē, vt, a, b, c, d, e, f, g.

Quot syllabis? sex, vtpote, vt, re, mi,
fa, sol, la, quę in Musica uoces dicuntur.
Hic obseruabis puer, literam, in compo
sitione clauium, semper debere præpo
ni, iuxta illud.

Principium cuiusuis Clauis litera
est, finis uere uox.

De Scala.

Quid est Scala? Est bene canēdi fun
damentum. Nam nisi quis in ea funda
menta fideliter iecerit, difficile certam
modulandi artem consequi poterit.

Scala Generalis, in qua Claves con- tinentur.

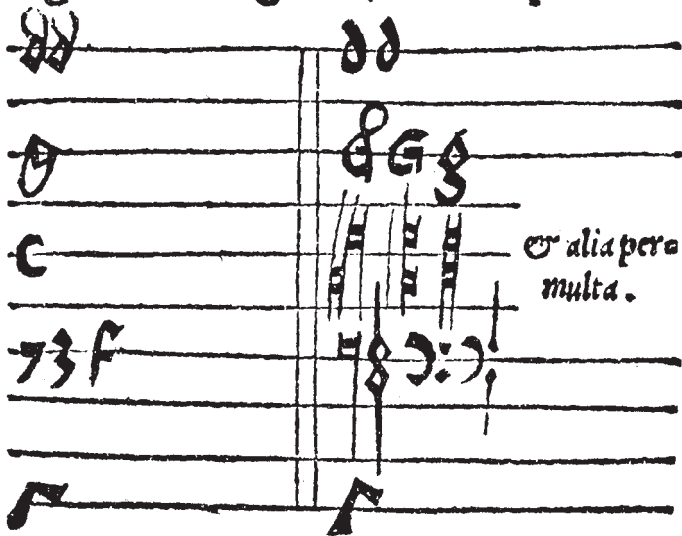
	ee	la		
	dd	la	sol	
	cc	sol	fa	
	bb	fa	mi	
	aa	la	mi	re
	g	sol	re	vt
	f	fa	vt	
	e	la	mi	
	d	la	sol	re
	c	sol	fa	vt
	b	fa	mi	
	a	la	mi	re
	G	sol	re	vt
	F	fa	vt	
	E	la	mi	
	D	sol	re	
	C	fa	vt	
	B	mi		
	A	re		
	Naturalis	vt		

Quot ex dictis clauibus dicuntur signata: quinque, vt, f ut, Ffaut, c solfaut, g solreut, & dd la sol.

Cur uocantur signata: quia expresse in cantus exordio ponuntur.

Qua ratione: quod cantoribus certam in-
tonandi rationem præmonstrant.

Signa clauium signatarum in utroque cantu.

Quot ex his sunt magis familiares: duo scilicet, f & c. Reliquæ in cantu mensurali sunt frequentiores, præcipue in cōpositione cantilenarum ad quam, maxime conducunt.

De distantia earundem.

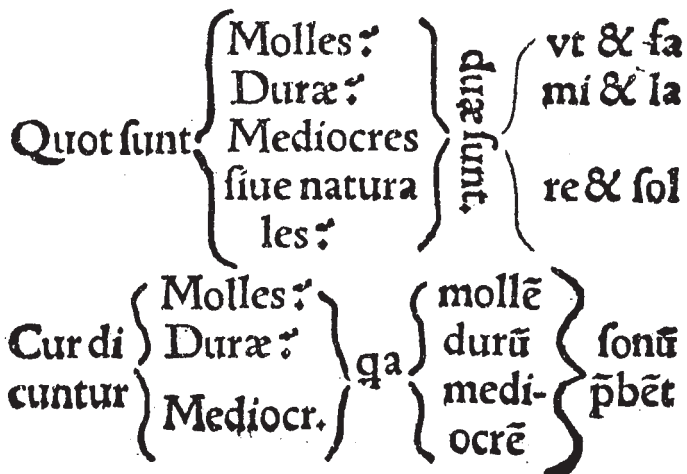
Et distant inter se mutuo per diapenten, F, tamen ab Gamma distinguat septima quamuis.

De uocibus.

Quid est uox Musicalis? Est syllaba qua clauium tenor exprimitur.

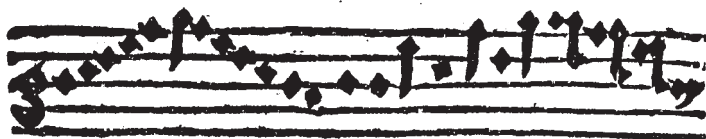
Quot sunt voces? sex, scilicet, Vt, re, mi, fa, sol, la.

Differunt ne uoces? maxime, nam ex dictis sex vocibus, quædam molles, quædam duræ, & quædā mediocres siue naturales dicuntur.

Exercitatio sex uocum Musicalium

DISCANTVS.

Ordo uocum differentiarumq;

TENOR.

Ordo uocum differentiarumq;

Quot sunt uocum deductiones? septem, quarum prima auspiciū facit in *f*ut, secunda in *C*faut, tertia in *F*faut, quarta in *G*solreut, quinta in *c*solfaut, sexta in *F*faut, septima in *G*solreut, ut patuit in supra scriptis scalis.

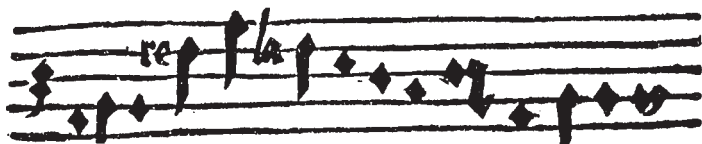
De uocum mutatione.

Quid est uocum mutatio? Est unius uocis in aliam uariatio.

B

Quot uocibus fit? Duabus, scilicet, re, & la.

Quomodo? ascendendo fit per uocē re, descendendo uero per la, hoc modo.

Ami ce quomodo huc intraſti.

De coniunctis ſeu fictis uocibus.

Quid eſt uox coniuncta? quæ in clauē canitur, in qua eſſentialiter non reperitur, nec in eius octaua.

Quot ſunt coniunctæ, ſiue uoces fictæ? duæ, ſcilicet, fa & mi.

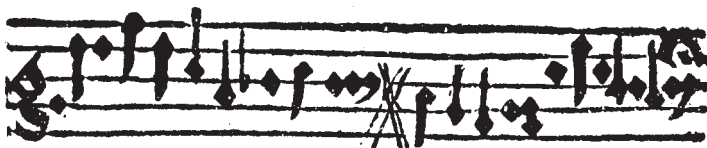
Cur ſunt inuentæ? ob ſuauiſſimā ac lepidiſſimam reſonantiam, quam, in cantu poſitæ, præbent.

Quot ſunt clauēs, in quibus iſtæ uoces reperitur? in omnibus ferè clauibus poni poſſunt, ſed hoc, propter diſſonantiam uitandum,

Per quæ signa indicantur ꝑ per signũ
b mollitatis & h dure siue aspiratiõis. ✕

Quomodo ꝑ Signum b mollitatis in
uenitur in locis h duralibus, quãdo uox
naturaliter dura in mollem mutatur. Si-
gnum uero h duri seu aspirationis repe-
ritur in locis b mollaribus ubi uox natu-
raliter dura mutatur in mollem.

Hoc modo.

DISCANTVS.

TENOR.

B ij

Argutiora exempla ac rariora, in Musica Andrea Ornito: reperies, quæ, cum hæc prima rudimenta perceperis, consules.

De differentia notarum Choralium.

Differunt ne notæ in Cantu choralis minime: Nam cuiuscūq; speciei fuerint, siue ligatæ, siue non, licet formam uariant, tamen ualorem suum nunquam immutant, Omnes enim eodem tactu sunt proferendæ, &c.

De Cantibus.

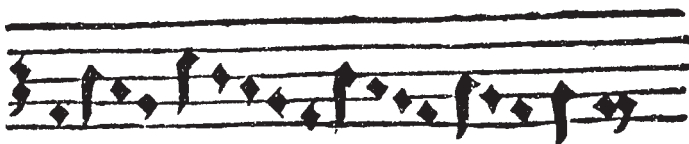
Quid est Cantus? est sex uocum & continua & apta deductio.

Quotuplex est Cantus? triplex, scilicet, Naturalis, b mollaris, & h duralis.

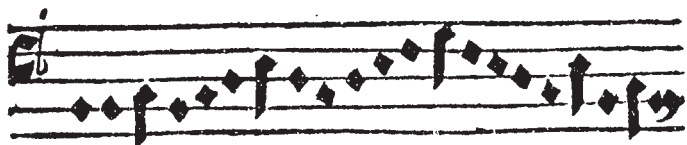
Quomodo cognoscuntur? per ut, penes ascensum, sic.

Omnis cantus habēs vt in $\left\{ \begin{array}{l} C, c, \\ F, f, \\ G, g \end{array} \right\}$ est $\left\{ \begin{array}{l} \text{naturalis.} \\ b \text{ mollaris.} \\ \flat \text{ duralis.} \end{array} \right.$

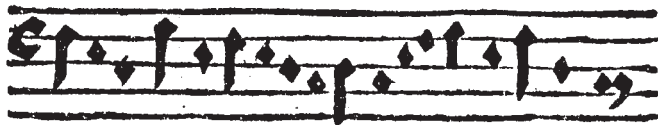
Exemplum de Cantu naturali.

Vt in Caut.

vt in Ffaut b mollaris.

vt in Gsolreut $\flat$ duralis.

In C natural, Fbmol, G $\flat$ $\flat$ dural,
 $\flat$ duralū triplico reliquos cāt, geminabo.

B iij

De Solfizatione.

Quid est Solfizatio? Est uocum Musicalium continua expressio.

Quid respiciendum est in Solfizatione? in solfizatione maxime considerandum est, quare cantores, in expressione uocum, diligenter $\flat$ clauem respicient atq; obseruabunt, ne mi loco fa exprimant, aut contra.

Quomodo igitur istæ voces quæ in clauibus continentur sumendæ sunt, in solfizatione? Voces sunt duplices, inferiores, quæ, si cantus in altum tendit recipiendæ sunt, utpote, ut, re, mi: Et superiores, scilicet, fa, sol, la, quæ in discensu cantus sumuntur: Sed in primis respicienda est scala, dura an mollis sit.

CANON.

Quotiescunque enim signum $\flat$ & $\natural$ præter cantus naturam signatur, modulabitur fa uel mi quousq; durauerit.

Quomodo hoc deprehendam, quos
usq; durauerit: non oportet exprimen-
tem uoces, signaturam sequi, quemad-
modum b fa mi, in scala b molli sequi-
mur, sed quam primum illæ uoces mo-
tæ fuerint, & cursus ad locum sue motio-
nis peruenerint, tunc nec fa nec mi, sed
quam scala regulariter exigit, recipien-
da est.

Hocmode.

TENOR.

BASSVS.

De octauis idem est
Iudicium.

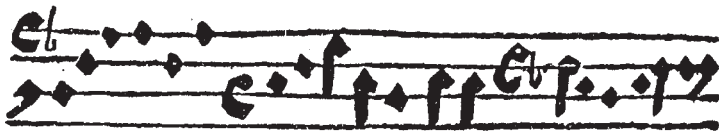
B iii

De cantu transposito notetur sequens Distichon.

*Quantum conscendit clavis, tantum nota, rursus
Descendit, uerso quoque sic intellige sensu.*

Cur cantus transpositio est inuenta ?
propter linearum inopiā, nam olim can-
tores suas cantiones tribus aut ad sum-
mū quatuor lineis depinxerūt, id quod
adhuc hodie in omnibus ferè canticorū
libellis cernitur, nūc autem raro hac uti-
mur, quia, si necessitas urget, sextam ad
īncimus lineam, quod etiam ubique ob-
uium est.

Exemplum.

Hæc sunt conuiuia.

De Interuallis siue modis Musicis.

Quid est Interuallum? est uocis à uoce distantia.

Quotnplex est Interuallū? Duplex, scilicet, simplex & compositum.

Quot sunt Interualla simplicia? quinque, unisonus, tonus, diatessaron, diapēte, & diapasōn. Reliqua omnia ex dictis componuntur.

Quid est unissonus? est fundamentū & principium modorū, uel est duarum uel plurium notarum in eodem loco reiteratio, sic.

Sequitur Tabula resolutaria de Interuallis usitatis.

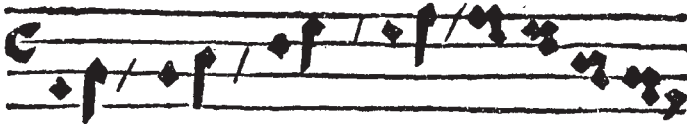
(?)

B v

Nomi na mo dorū.	Vniffonus		
	Semitonium	imperfecta	} secunda
	Tonus	perfecta	
	Semiditonus	mollis	} tertia
	Ditonus	dura	
	Diateffaron		quarta
	Diapente		quinta
	Semitonium dia.	mollis	} sexta
	Tonus diapen.	dura	
	Diapafon		octaua
	Semi. diapafon	imperfecta	} nona
	Tonus diapa.	perfecta	
	Semidito. diapa.	mollis	} decima
	Ditonus diapa.	dura	
	Diatef. diap.		undecima
	Diapen. diap.		duodecima
	Semi.diap.diap.	mollis	} decima
	Tonus diap.diap.	dura	
	Semidi. dia. diap.	imperfecta	} decima
	Ditonus dia. diap.	perfecta	
	Disdiapafon.		decima quinta.

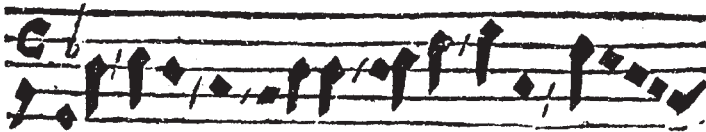
Quot sunt semitonia? duo: Alterum Maius, fitq; ex fa in mi proximū, & Alterum Minus, quod fit ex tono. Iudicaturque per hoc $\times$ signum.

Quot sunt Toni? quatuor, qui moventur in proximam secundam, sic.

Ex his quatuor reliqui omnes formantur.

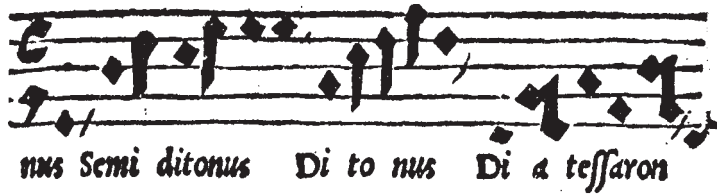
Exercitatio de modis siue interuallis.

Ter trini sunt modi quibus omnis cantilena

contexitur scilicet, Unifonus Semitonium Tonus

memoriae commendare nec ab huiusmodi studio
requiescere Donec uocum interuallis
cognitis Harmoniae totius fascilli me
queat comprehendere noticiam.

De prohibitis interuallis.

Quid est prohibitum interuallum?
est uocis bene sonantis contra male sonantem positio.

Quot sunt? tria, Tritonus, Semidiapente, & Semidiapason.

Quid est Tritonus? Est quarta dura,
fitq; ex tribus tonis, sic.

Quid est semidiapente? est imperfe-
cta quinta, de mi ad fa tendens, hoc
modo.

constās duobus tonis & duobus semito.

Quid est semidiapason? Est imperfe-
cta octava, de mi ad fa gradiens, quæ ni-
hil omnino sonoritatis habet.

habetq; tria semitonia & quatuor tonos.

Ad hæc referuntur, septima, nona, vn-
decima, quæ rarissime in vsum Musicū
accedunt.

De Tonis.

Quid est Tonus? est certa regula, qua cuiuslibet cantus, melodia dirigitur.

Quot sunt toni? octo, recita: primus, secundus, tertius, quartus, quintus, sextus, septimus, octauus.

Quotuplex est tonus? duplex, scilicet, autentus & plagalis.

Quid est autentus tonus? est qui maiorem ascendendi auctoritatem habet, quam plagalis, vocaturq; clamorosus.

Quot sunt autentici toni? quatuor, ut primus, tertius, quintus, & septimus, sic dicti, quia crebro octauam supra notam finalem contingunt.

Quid est plagalis? qui maiorem descendendi vim habet autento, diciturq; obliquus siue humilis.

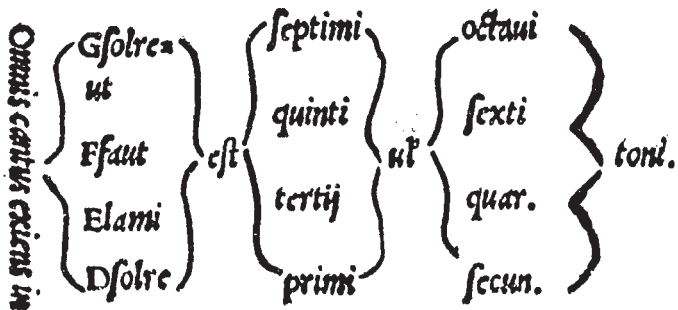
Quot sunt plagales toni? etiam quatuor, scilicet, secundus, quartus, sextus, & octauus: Hi supra finalem vocem diatessen habent, diatessen vero infra eandem vocem constituunt.

**Quod modis toni cognoscuntur? tri-
bus, scilicet, principio, medio, & fine.**

**Quomodo cognoscitur in principio?
Omnis cantus in principio ultra notam
finale[m], mox scandens ad quintā, est au-
tenti toni, qui uero non, est plagalis.**

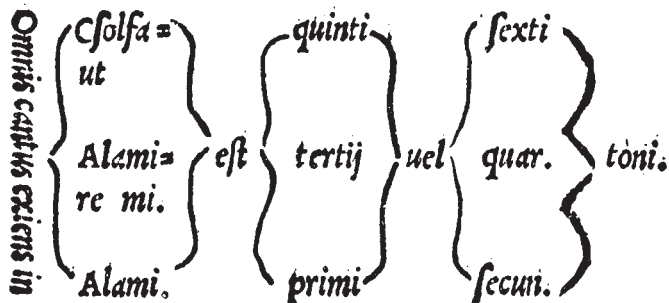
**Quomodo in medio? penes ascen-
sum, Nam cantus qui in medio supra
chordam statiuam Diapason habuerit,
est autenti Toni, qui uero non, est pla-
galis.**

**Quomodo in fineprehenditur?
per extremas uoces, hoc pacto.**

Cog-

Cognitio irregularis siue transpositi cantus.

Quando cantus transpositus in $\flat$, clauſuſe mi habet, est primi uel secundi toni. Si uero fa in ea consideraſuerit, tertij uel quartij est.

Cætera quæ hic desiderantur omnia, diligens usus, artiumq; omnium magister, docebit.

Sequuntur Tonorum Tropi, quibus Psalmi exeunt.

Quotuplex sunt Psalmi: Duplices,
 scil. Maiores & Minores.

Quot sunt Psalmi maiores: Duo, ut,
 Magnificat & Benedictus.

Quot sunt minores: omnes alij præ-
 ter dictos, puta qui à Dauide sunt æditi.

Sequitur minorum Psalmo-
 rum inceptio, & ad me-
 dium deductio.

I. II.

III. IIII.

V. VI.

vij. viij.

Maiorum Psalmorum intonatio.

Autenti.

Plagales.

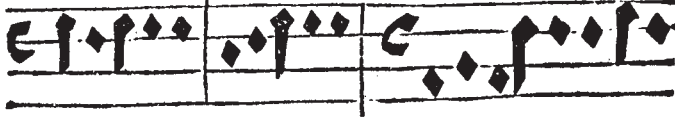
I. Magnificat aia magnificat aia
C ij

III. Magnifi. ani. mea mag. ani me. do.

V. Mag. ani. mea mag. ani. mea dñm

VII. Mag. mag. mag. ani. me. dñm

Quare omittis tonorum differenti-
as? quia non sunt de musicorum essen-
tia, et cum tam uarię sint, quis de illis cer-
tas regulas pręscribere ausus est?

Qua ratione sunt inuentę? Cum, pro-
pter incertos cātores, vt eo facilius esset
Psalmorum inceptio: Tum, quod Anti-
phonarū repetitio, Psalmis finitis esset
suauior, &c.

Nulla quidem alia ratio (meo iudicio)
in medium adferri possit.

Finis plani Cantus.

M V S I C A E

M E N S V R A L I S

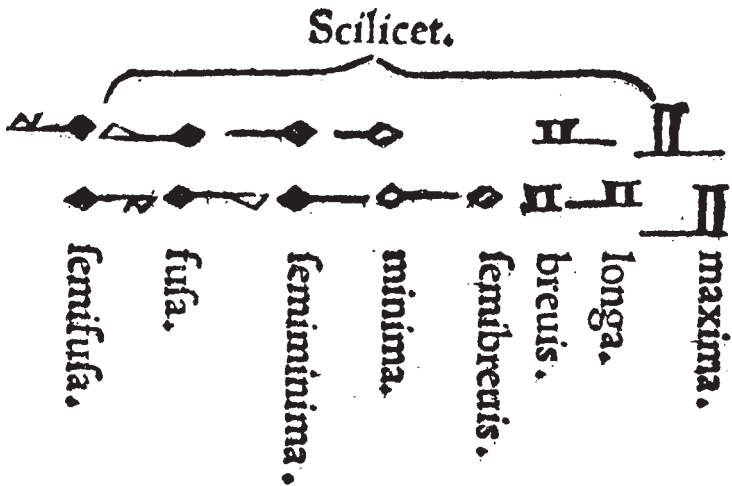
Compendium.

Quid est Musica mensuralis? Est ars quæ varijs notarum ac pausarum figuris constans, augmentum & decrementum prolationis, iuxta signorum exigentiam, patiens.

Cur à quibusdam dicitur noua? propter notarum incrementum & decrementum. Nam notæ veteris Musicæ, id est, Choralis, non patiuntur augmentum neq; prolationis decrementum.

Quot sunt species figurarum simplicium? Octo.

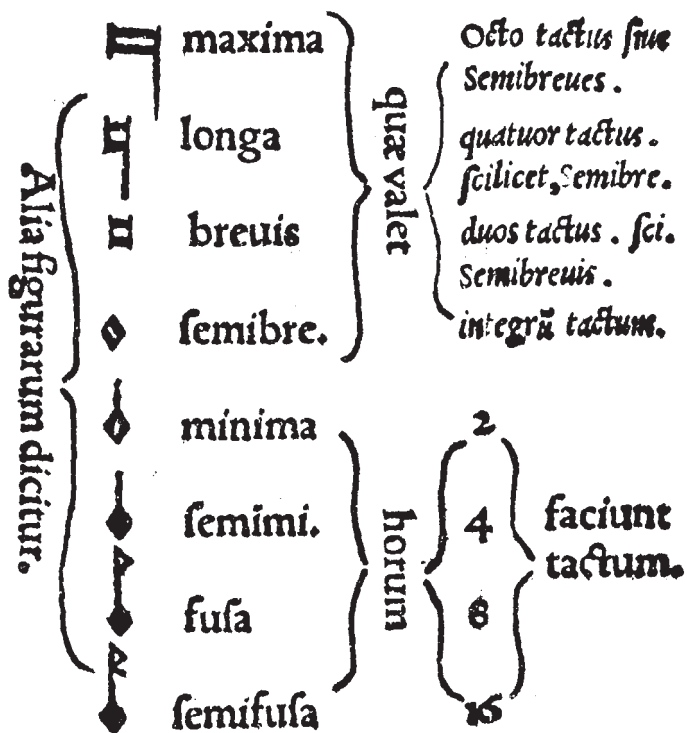
Sequuntur Figuræ & nomina
notarum.

Quid interest inter notarum caudam, sursum aut deorsum tractā? nihil omnino: Nam cauda, in simplicibus notarum figuris, qualitercunq; tracta, non immutat notarum valorem.

Quot ex dictis figuris dicuntur Maiores? quinque, quas prisci obseruabant, quoniam hæ quinque in omnē, noue Musice, rarionē, puta augmentationē & perfectionē incidūt, Reliquæ tres, vt, quas posteritas gratia subtilitatis adiecit, perfectionem nō patiunt, ob id minores vacātur,

De notarum ualore.

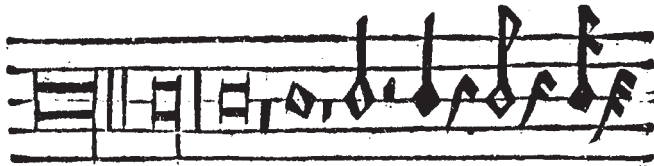
De Pausis.

Quid est Pausa? Est tractus per lineas iubens canentem filere.

Cur pause sunt excognitæ? propter tria, Primum, vt dissonantiam fugiant: Secundum, vt cantum concinnis fugis & canonibus textum exornent. Tertiū, vt modulatoribus dent vigorem atq; canantes recreent,

Quot sunt pausarum species? tot. quot notarum, demptæ maximæ. loco cuius, duæ longæ pause ponuntur.

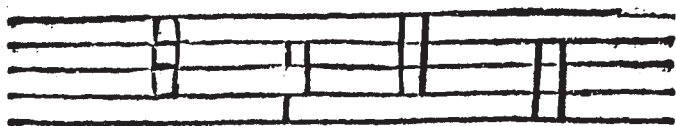
Vt sequens exemplum indicat.

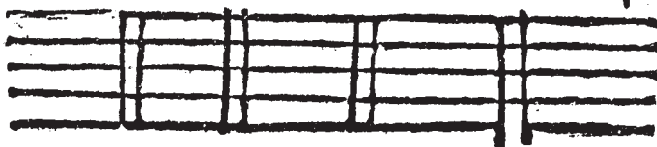
Sunt ne plures pausarum species præter dictas? sunt adhuc duæ, quæ peculiaribus suis characteribus signantur, una Modalis, altera generalis dicitur.

Quæ est modalis? quæ quatuor lineas aut tria spatia occupat: Et hæc pausa, modum minorem perfectum indicat.

Pausa Modalis.

Generalis quæ est: quæ lineas omnes transcendit, cui & istæ character vicem rependit.

Quare dicitur Generalis: quia in fine, post notam finalem generaliter collocatur.

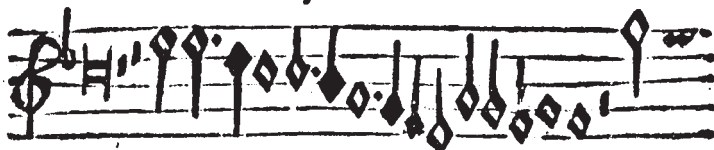
Sequitur Exercitium de usu & ualore notarum simplicium.

C v

DISCANTSS.

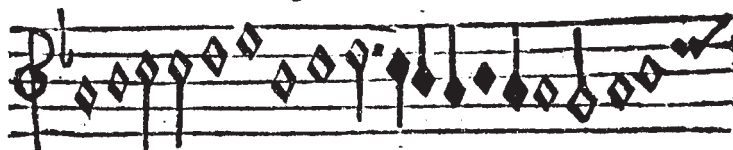
Omnis caro fe

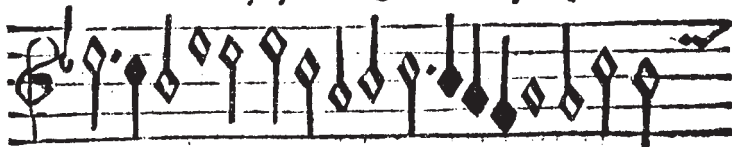
num & omnis gloria eius, &

omnis gloria quasi flos a gri.

Excicatum est fenum & cecidit flos,

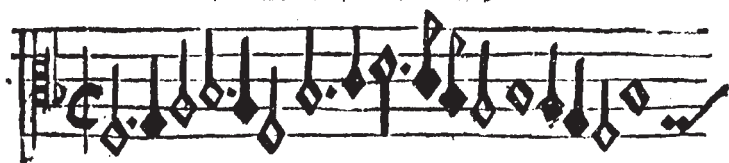

uerbum autem Domini manet in eter

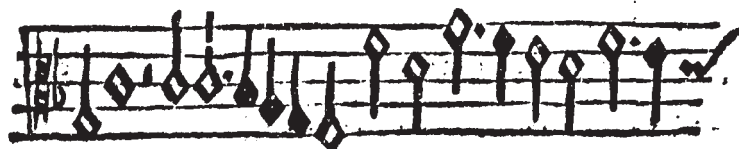

num.

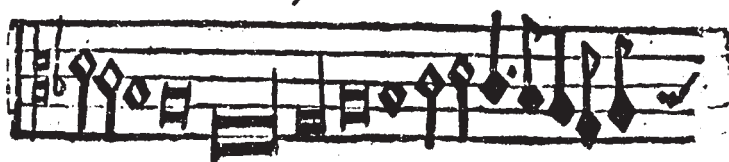
TENOR.

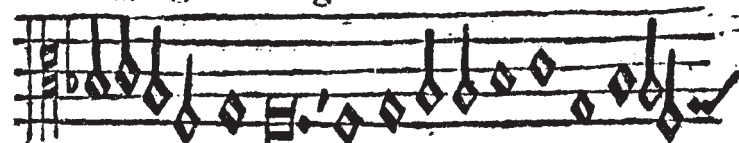
O mnis ca

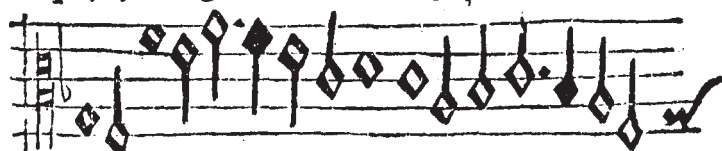
ro omnis caro fe

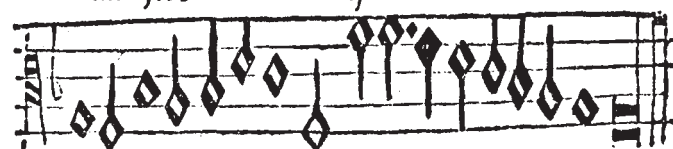
num et omnis gloria eius

quasi flos agri, Excicatum est fenū et ceci

dit flos ij

Verbum autem domini manet in aeternum.

De Ligaturis.

Quid est ligatura? Est vnus notæ ad aliam coniunctio, ex quadris vel obliquis figuris formata.

Quot notarum species ligantur, quatuor, scilicet, .

Quot illarum mutant valorem? tres, longa, brevis, & semibrevis. Maxima enim, siue ligata siue non, nunquam valorem immutat.

Quomodo ergo iste valor deprehenditur? per caudam duntaxat, figuris inscriptam, quæ est valoris notarum ligabilium certum indicium. Nam cauda, in sinistra parte sursum tracta, notas minuit, deorsum vero, in utroque latere, eas adauget, id quod ex ordine patebit.

Da regulas ligaturarum.

De Initialibus.

I.

Omnis ligatura, habens in sinistra parte virgulam sursum tractam, semibrevis est cum proxima.

II.

Si uero in descensu caudam habuerit, ipsa sola brevis est.

III.

Ligatura, qualitercunque formata, cōscendens, cuius prima nullam habet caudam, facit eandem breuem.

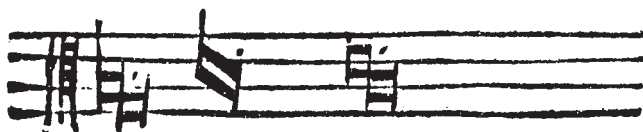
Excipe ligaturam semibreuium.

Ultima dependens quadrangula sit
tibi longa.

Exceptio.

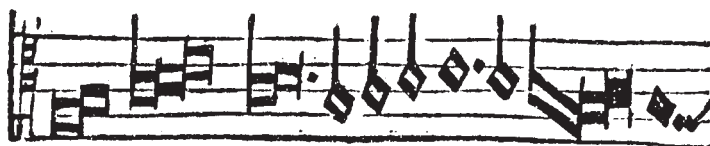
IX.

Maxima in ligatura nunquam valo-
rem suam immutat, ubicunque enim posi-
ta, semper manet maxima.

TENOR.

BASSVS.

De tribus Musice Gradibus.

Quot sunt Gradus Musicales? tres, scilicet: Modus, Tempus, & Prolatio.

Quid est Modus? est maximarum, longarumque notarum mensura.

Quotuplex est? Duplex, Maior & Minor.

Quotuplex est Maior? duplex, perfectus & imperfectus.

Quid est modus maior perfectus? Est quando maxima tres longas continet, sic.

Imperfectus est quando duas, sic.

Quotuplex est minor? etiam duplex, scilicet, perfectus & imperfectus.

Quid est modus minor perfectus? est ubi longa tres breues: sic.

Imperfectus, quando duas, sic.

Quid est tempus? est breuium notarum dimensio.

Quotuplex est tempus? duplex, perfectum & imperfectum.

Quid est tempus perfectū? Est quando brevis nota tres cōtinet semibreues;
Imperfectū autem duas.

Quid est prolatio? Est semibrevis cognitio.

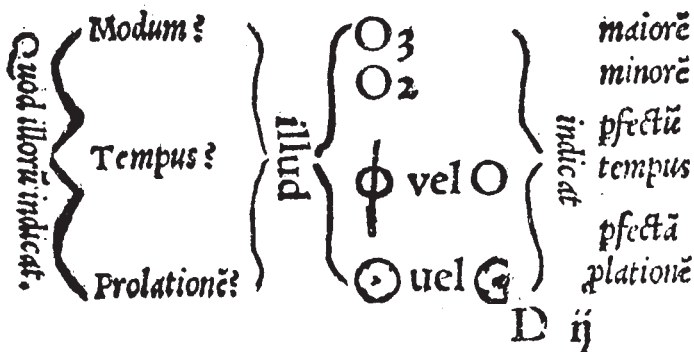
Quotuplex est? duplex, scilicet, perfecta, & imperfecta.

Perfecta quæ est? quæ tres minimas in semibreui considerat, Imperfecta vero duas.

De Signis Graduum.

Quot sunt signa graduū? tria extrinseca, & tria intrinseca.

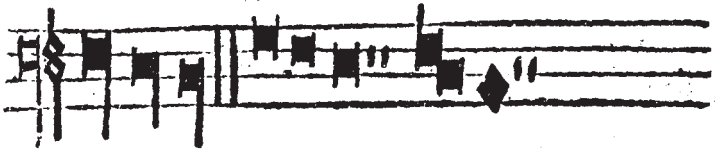
Quæ sunt extrinseca? hæc.
O₃ O₂, O ϕ, ⊙ ⊕.

Intrinfeca quæ sunt: Intrinfeca signa sunt colores notarum. Quando. n. tres longæ, aut Pausa modica, in cantu sine medio, reperiantur, indicat. Modus minor perfectus: Aut si tres breues colorantur, aut duæ pausæ semibreues, simul positæ, in cantilena inueniantur, ibi tempus perfectum designatur.

Tribus autem semibreuibus colore obductis, aut duobus suspirijs simul positis, prolatio perfecta demonstratur.

Hoc modo.

Signa modi Temporis Prolationis.

Crescunt ne pausæ in signis dictorum Graduum: maxime, Quantū enim nota crescit, tantum & pausa.

Quot sunt signa imperfecta: vnum, scilicet, semicirculus. C, ꝥ, qui si cantilena ppositus fuerit, eas imperfectis, id

est, notas æque ac pausas diminuit.

Quottuplicia sunt signa? duplicia, principalia, quæ supra posita sunt, & minus principalia.

Quot sunt signa minus principalia? quinque.

Scilicet signum		Repetitionis
		Conuenientiæ
		Generale
		b mollitatis
		h duri, vel aspirationis.

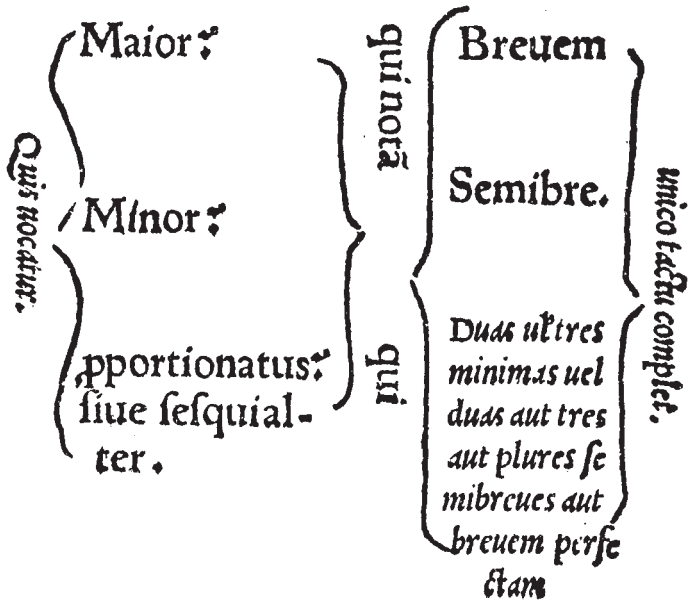
Exemplum de tribus Musicæ Gradibus in Musica Andree Ornítoparchi, & Georgij Rau, reperies copiosissime.

D iij

De dimensione uel tactibus.

Quid est tactus? est mensura mobilis, qua notulae regulariter & perfecte, secundum signorum diuersitatem, cantentur, reganturq.

Quotuplex est? triplex, Maior, Minor, & Proportionatus.

Per quæ signa indicantur: Maior per huiusmodi signa ϕ C innotescit, Minor per hæc O C demonstratur. Proportionatus vero per numerum circulo vel semicirculo subscripto appositóque dinoscitur. Sic.

1	1	1	O	C	ϕ_3	O_2
2	3	4	3	3	C_3	C_2

Et reliqua, quorum resolutio infra patebit.

Sed nota, quod in omnibus his signis C C O_2 C_2 , ϕ O , semibrevis tactu mensuratur integro, augmentatione & proportionibus exceptis.

Et Motio conscendens & descendens simul sumpta, reddit tactum integrum.

Qua ratione cātores eruditi tactū Maiorem præferunt: ob eius suauitatē, hoc est, quod notæ sub eo prolatae argutius ac lepidius resonant, atq; sub minore: sed illa differentia perraro obseruatur.

De notarum imperfectione.

Quid est notarum imperfectio? Est tertiæ partis, valoris notarum perfectarum, ablatio.

Quando fit? in gradibus perfectis, ubi notæ perfectæ, aut per pausam, aut colorem, aut notam minoris speciei, imperficiuntur, teuto. *Wen die grösser nota durch die/so vmb den halben teyl kleiner ist/vnuolkommen gemacht wirt.*

Quot sunt notæ imperfectibiles? quatuor, scilicet, , , , .

Quot sunt perficientes? etiam quatuor, scilicet, , , , .

Quot sunt perficientes & imperficientes? tres, utpote, , , . Nota, quod imperfectio à minima auspicantur, minima autem non imperficitur, sed imperficit tantum, Maxima quoque imperficitur, at non imperficit.

De triplici imperfectione per notā.

Quando fit imperfectio per notam?
Quum maior nota, per minorem, valoris dimidio diminutam, imperficitur.

Hoc modo.

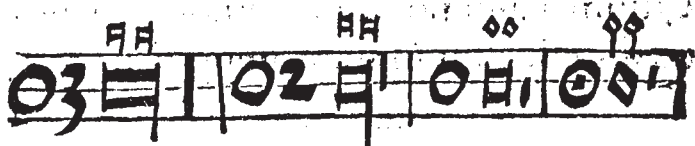
Quomodo hoc deprehendā? In signo modi maioris perfecti imperficitur maxima à longa, & in signo modi minoris perfecti imperficitur longa à breui. In signo autem tēporis perfecti breuis à semibreui, & in signo prolationis perfectę imperficitur semibreuis à minima, ut supra in exemplo videre licet.

Quomodo fieri habet per colorē? quando notæ perfectę, colore repletæ, in cantilena reperiantur, tunc color, in notulis tertiam aufert partem, sic.

D v

Quando imperficiunt, pausa? Cum post notas perfectas, maioris speciei & valoris, immediate situantur, sic.

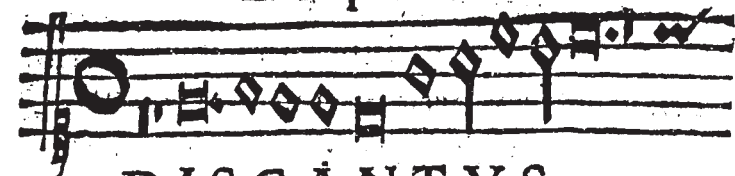

Differūt ne nota & pausa in agendo? maxime: Nam nota à frōte & à tergo imperficit, Pausa vero à tergo tantū. Et eā naturam & uim imperficiendi, quam nota habet, eandem habet & pausa, vt in exemplo suprascripto cernere est.

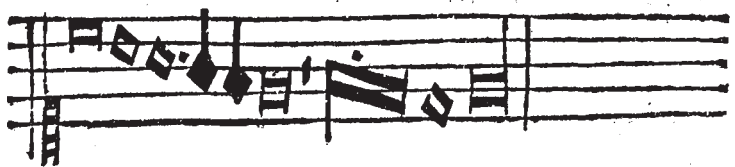
De Puncto perfectionis. Tabula.

Quid sibi uult punctus pfectionis ad ditus.	{ Maxime? Longæ? Breui? Semibre?		} Saluat eius perfectionē, ne à sequen- ti nota uel pauſa imper- ficiatur.

Exemplum.

DISCANTVS.

TENOR.

Quid significat punctus diuisionis? qui, si, in gradibus perfectis, & hemiola, inter duas notas perficientes, eiusdē species, positus, indicat primam debere referri ad præcedentem, secundam uero ad sequentem, ut cernere est in exemplo supraposito,

De Augmentatione.

Quid est Augmentatio? est quantitatis notarum incrementum.

Vbi fuit? in prolatione perfecta solū, quando semibreuis tribus, & minima uno metitur tactu integro.

Quomodo? ubi signum prolationis perfectę, in cantu circa unā cūtaxat cantilenę partem fuerit constitutū, ibi notę augmentantur. Quādo uero in singulis cantilenę partibus tale signum repertum fuerit, non est augmentatio, sed perfecta simpliciter prolatio. Innuitur etenim per Canonis inscriptionem, dicendo: Crescit in triplo.

TENOR.

Augmentatio B A S S V S.

Quid est diminutio? de diminutio-
ne & Semiditate Consule Muscam Ge-
orgij Rau, & Ornithoparchi, qui crassissi-
me de his speciebus tractant.

De alteratione.

Quid est alteratio? Est eiusdem no-
tae, in quam cadit, reiteratio.
In quam notam cadit? in secundam,

duntaxat, quod exemplum sequens declarat, ex cantilena Tandernaken, cuius Autor est Obrecht, desumptum.

Per quid innuitur Alteratio? per punctum supra notas positum, qui alterationis dicitur, fitque solum in ligatura duarum semibreuium, ut supra in exemplo videre est.

De Syncopatione.

Quid est Syncope? Est minoris notulae ultra maiorem uel maioris reductionis. Et fit quando e medio concordantiarum, aliquid excinditur.

De Proportionibus.

Quid est proportio? Est duarum quantitatum cōparatio, ut 2, ad 1 dicitur proportio dupla, & 3 ad 1 tripla, & sic de reliquis.

Quomodo formatur proportio? per inæqualitatem numerorum, ut, 2, ad 1 & 3 ad 1 &c. Nam æqualitas numerorum non facit proportionem, vt: 1 ad 1, & 2, ad 2.

Quomodo? quando uumerus maior locatur supra minorem, construitur proportio: Si autem minor supra maiorem situatur, tunc destruitur.

Con-

Constructio propor.

2	3	4	5	6
1	1	1	1	1

Destructio.

1	1	1	1	1
2	3	4	5	6

Quot sunt genera proportionū? quinque, sci. Multiplex, superpartiens, super particularis, Multiplex superparticularis, & multiplex superpartiens, &c.

Quot ex his sunt magis familiaria? duo, sci. multiplex & superparticulare.

Quot proportionum species sunt magis frequentiores in genere multiplici? tres, vtpote, Dupla, Tripla, & Quadrupla, aliquādo etiam quintupla, sed raro.

Quot in genere super particulari? tres, scilicet, sesquialtera, sesquitertia, & sesquiquarta. Reliquę omnes, ob earū difficultatem, raro accedūt in usum musicū.

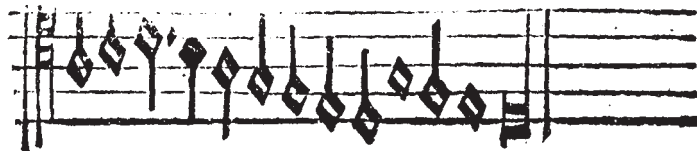
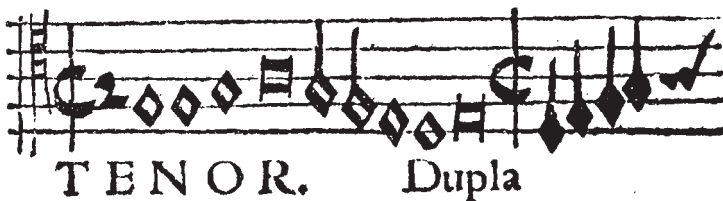
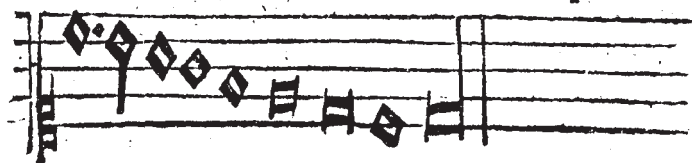
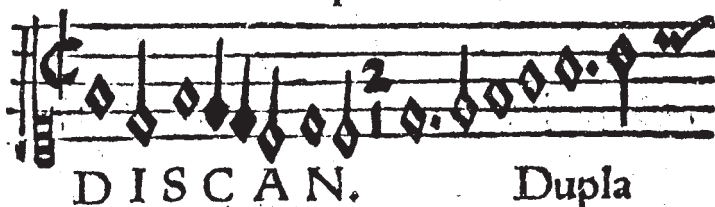
De Dupla.

Dupla, qd est? Est numeri binarij ad 1,
E

vel quaternarij ad binarium, collatio. Et fit quando duæ notæ, eiusdem speciei, loco unius proferuntur, signaturq; sic.

2		4		O ₂ C ₂ .
1		2		

Exemplum.

De Tripla.

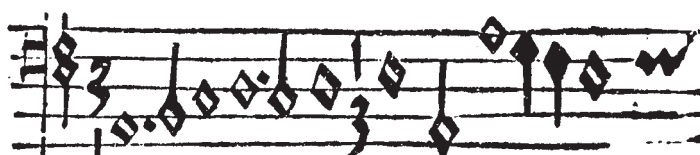
Quomodo construitur Tripla: quæ

tres siue sex notæ, contra unam, eiusdem
formæ, ponuntur, huius signū est. $\begin{array}{c|c} 3 & 6 \\ \hline 1 & 2 \end{array}$

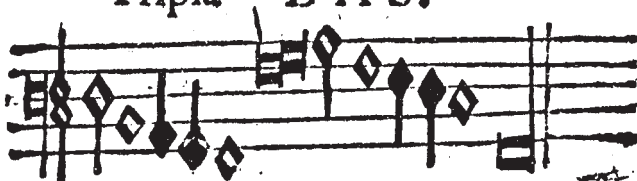
Exemplum Triplæ.

TENOR. Tripla.

Tripla B A S.

De Quadrupla.

Quid est quadrupla? Est quatuor no
tarum, contra unam, positio: fitque, cum

E ñ

quatuor notulæ, contra unam, eiusdem
speciei, ponuntur, eius signū est $\begin{array}{c|c} 4 & 8 \\ \hline 1 & 2 \end{array}$

Exemplum.

Quadrupla. DISCAN.

TENOR qua.

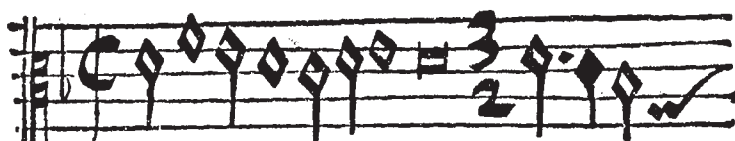
De Speciebus frequentioribus in
genere superparticulari.

De Sesquialtera.

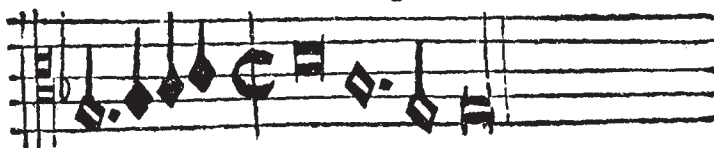
Quid est Sesquialtera? est numeri ter
narij ad binarium relatio, fitq;, quando
tres minimæ, contra semibreuē, ponun-
tur, hoc modo: signum $\begin{array}{c|c} 3 \\ \hline 2 \end{array}$

A L T V S fesquialtera

V A G A N S fesquialtera.

De fesquitertia.

Quando constituitur Sesquitertia?
Cū quatuor notæ, cōtra tres, eiusdē vero
speciei, locant̃, huius signū est

4	8
3	6

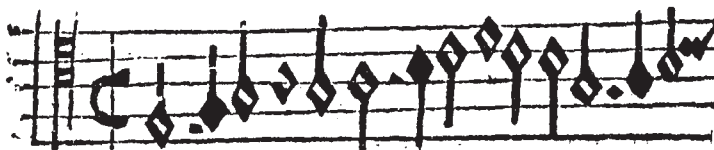
Exemplum.

D I S C A N T V S.

E iij

Sesquitertia: D I S.

T E N O R.

sesquiter.

De Sesquiquarta.

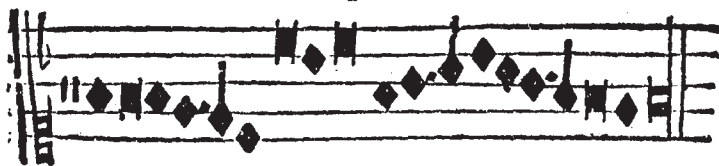
Quomodo construitur sesquiquarta?
quū quinq; notulæ, contra quatuor, eius
dem speciei, ponuntur, signaturque sic.

5		10	
4		8	

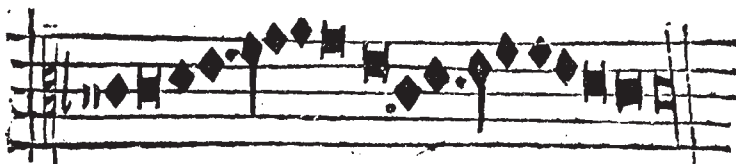
Exemplum.

habet ceu circulus & numerus. Et quando per colorē indicatur, caret signis, quia color loco signi ponitur, uocaturque intrinsecum siue implicitum signum.

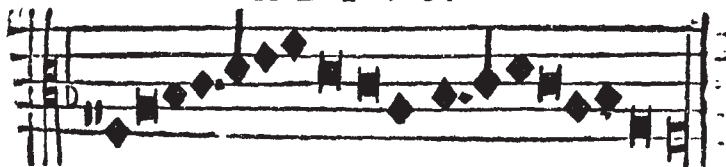
Exemplum.

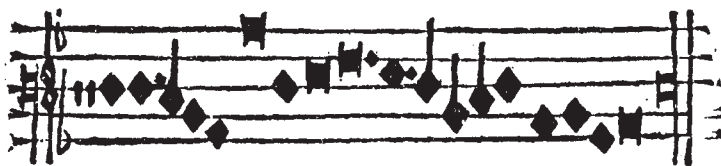
DISCANTVS.

ALTVS.

TENOR.

BASSVS.

Musicae Mensuralis finis.

DE COMPOSITIONE

Cantus Compendium.

De numero Consonantiarum.

Quot sunt concordantiæ? quatuor, scilicet unisonus, tertia, quinta, & sexta.

Quotuplices sunt? duplices, perfectæ & imperfectæ.

Quot sunt { Perfectæ? duæ, ut, unisonus & quint.
Imperfectæ? etiã duæ, scilicet tertia & sexta.

Quomodo reliquæ ex dictis componuntur? ab unisono componitur diapason & disdiapason, quæ omnes perfectæ sunt. A quinta componitur diapente diapason, & diapente disdiapason, quæ etiam perfectæ sunt. A tertia cōstruuntur ditonus diapason, & ditonus disdiapason. A sexta autē cōflantur tonus diapē-

te diapason, & tonus diapente disdiapason, quæ omnes imperfectæ resonanti-
am præbent.

Quæ est differentia cōsonantiarum? nemo facile potest iudicare atq; considerare quid intersit inter concordantiarū discrimen, nisi sit natura Componista, arte & multo usu bene instructus, & si q̃s perperā hoc discrimen seruauerit, is difficile cantum suauem, sine uitij condiderit. Videmus enim nostro tēpore nōnullos componistas, qui ad constructionem cantilenarum, arte parum intellecta, nouas quasdam clausulationes, sed eas contra tonorum vim, affingunt. Alij tam varie & illepide condunt, quod vix melodix suauitas discerni potest. Quomodo. n. componet is, qui nunquā audiuit, legit, nec ad vnguem componendi præcepta didicit? Sed redeam ad institutū: Vt igitur tibi quam maxime, plane & dilucide possem, & omnibus huic arti bene facientibus, prodessem, exempla, quæ ad hanc rem maxime cōducunt ob

oculos ponam, ex quib. facile hoc discrimen cognoscas. Et quid precipue in hac re requiritur, quidue Iosquinius curauit in de germanam & genuinā huius artis noticiam consequaris, breuiter accipias. Quid autem traditurus sim, iudiciū erit musicorum. Non. n. pmitto iudicium de hac arte indoctis cantoribus, qui vulgo imitatores Iosquini dici volūt, cum nulum carmen ab ipso conditum viderint, qui iactant suas ineptas cantilenas esse multo lapidiores aptioresq; Iosquini, tātum. n. abest vt Iosquinū imitentur, quātum cœlum à terra: Quoniam Iosquini Carmina habēt multas & varias & argutissimas clausulationes, aptissimis fugis & canonibus exornatis, plenas suauitatis, & ad compositoriam artē sane inprimi, conducibiles, quare uellem componistis Iosquiniana carmina esse quam familiarissima.

Quæ consonantiarū sunt duriores?
Concordantiarum aliæ sunt sonitu forti

ores, vt, quinta & tertia, alia vero molli-
ores, vt unisonus & sexta .

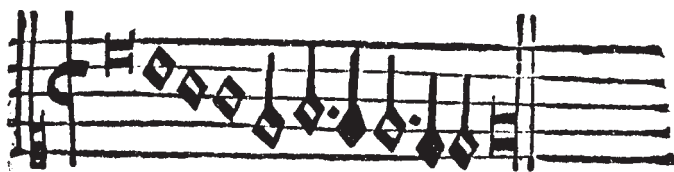
Quotuplices sunt concordantiæ im-
perfectæ? duplices, q̄modo? Nam quæ
dam sunt duræ, vt Ditonus & tonus dia-
pente, quædam uero molles, vt, semidito-
nus & Semitonium diapente.

Quomodo in carminibus locantur?
habent quædam loca peculiaria, vbi &
quomodo poni debent, q̄ infra crassissi-
me patebit.

Quomodo hoc depræhendam? si uis
apte & argute componere, perpende &
confidera vocum & numerorū genera,
quæ in certis præceptis consistunt, daq̄
operam, vt subsequentes canones tibi
sint familiarissimi.

I.

Dux concordantiæ perfectæ, imme-
diate se sequi non debent.

DISCAN.

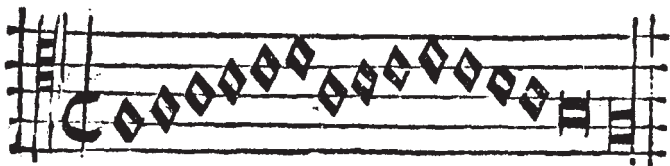
TENOR.

II.

Dux autem vel plures imperfectæ
cōcordatiæ immediate se sequi possunt.

DIS.

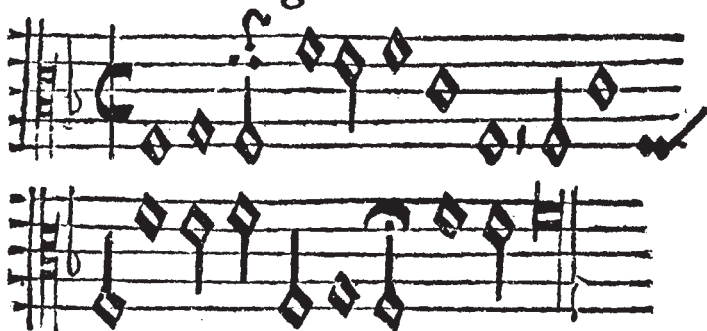

TEN.

F iii

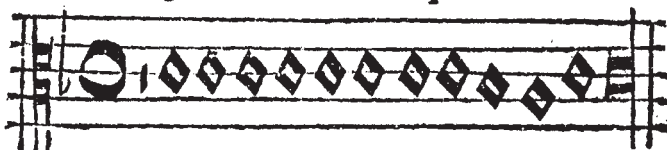
III.

Octaua & quinta interdum immedia-
te se sequuntur, sed hoc in dissimilibus
motibus. Fuga in vnifsono.

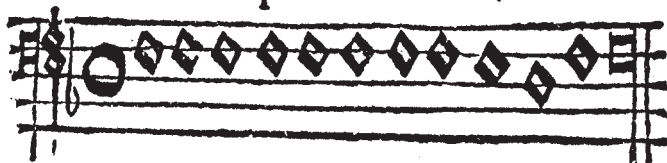

IIII.

Si perfectæ concordantiæ, se iuxta ca-
nonem sequuntur in vnifsono, non erit
vitium, quod totum Iosquinianum est.

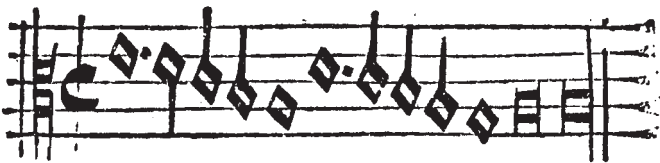
TEN. passio dñi & c.

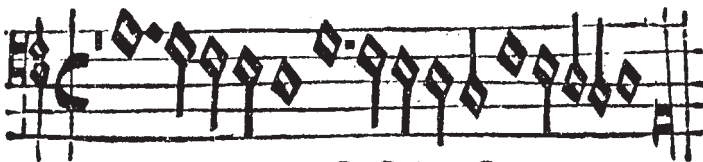
BAS.

V.

In diminutionibus figurarum speciebus crebro usu venire solet, vt discordantia sequatur concordantiam, & contra. At si ita contigerit, cauendum ne plures præter vnā sequantur.

A L T V S.

B A S S V S.

VI.

Breuis & semibreuis nunquā patiuntur discordantiam quia valde lædunt & vitiant consonantias, si in cantu imperfecto discordantes reperiantur, uerū ubi in proportionem duplam vel quadruplam incidunt, admittuntur.

F iij

Quadrupla.

TEN.

BAS.

VII.

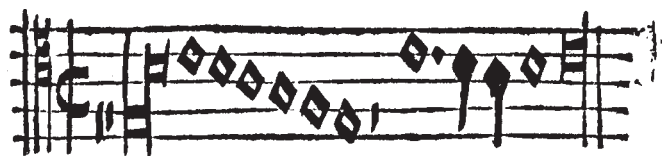
Omnes cantilenarum partes, in concordantijs perfectis, iuxta priscorū morem, terminari habent, nisi Cantilena sit quarti toni, quæ alium atq; alium sibi finem excogitare solet, ut videre licet in exemplo.

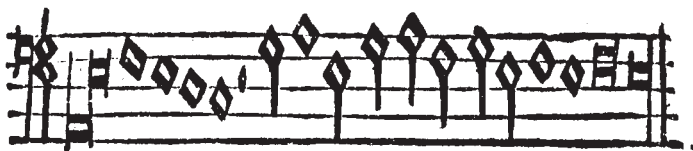
DISCAN.

ALT.

TEN.

BAS.

VIII.

Propinquiores concordantiæ, quæ intra Disdiapason cōtinentur, auditu sunt multo iucundiores, quam quæ nimium inter se distant.

IX.

Obseruabis quoq̃, ne sepius, ultra disdiapason, concordantias effingas, sunt enim quasi dissonæ, ac repugnātes. Qui autem caute agunt hoc interuallum raro transcendunt.

F v

Sequuntur Canones de dispositio- ne & ordinatione quatuor partium .

Quot sunt partes Cantilenarū : quatuor, scilicet. Discantus, Altus siue contratenor, Tenor, & Bassus. Quando autem Cantilena quinque partes habuerit, tunc quinta pars dicitur Vagans. Interdū etiam sex vocum, cantilenæ, ab eruditis Musicis, cōpositæ, reperiuntur, quarū sexta pars Subbassus vocatur: si autē plures quā sex voces sint, dicimus, primus Discantus, secundus discantus, & sic de reliquis .

I.

Quando Discantus cum tenore, in diapason, & Bassus in disdiapason infra ordinatur, tunc altus diapenten vel tertiā supra tenorem occupabit.

II.

Si Discantus tertiam supra tenorē tetigerit, Bassus diapason infra tenorē ha-

bebit. **Altus vero diapenten supra, vel diateffaron, uel tertiã infra eũ tenebit.**

III.

Quoties enim discantus diateffaron supra tenorem habuerit, toties Bassus diapenten, altus vero tertiam infra collocabit.

IIII.

Discantus raro supra tenorem diapenten, constituit, & si ita contigerit, Bassus diapason infra, & altus ditonũ vel semiditonum sibi vendicabit.

V.

Si Discantus sextam supra tenorem occupauerit, id quod Discanto propriũ esse solet, tum Bassus ad Diapenten infra deprimetur, & Altus ad diateffaron leuabitur.

VI.

Quando Bassus tertiam infra tenorẽ continet, Discantus diapason supra, &

Altus tertiam siue sextam supra comprehendet.

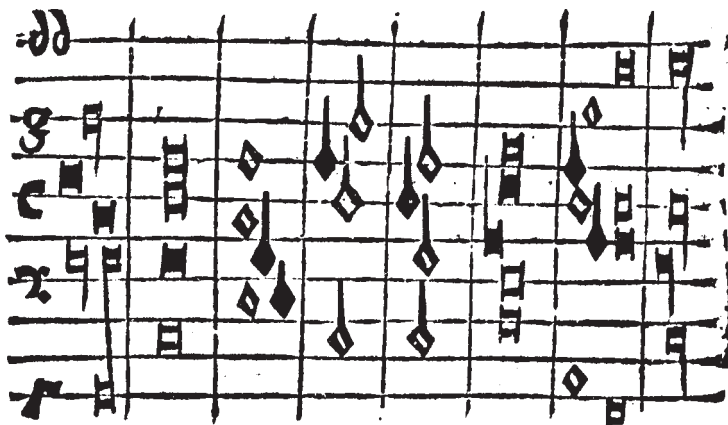
VII.

Cum autem Bassus decimam infra tenorem occupauerit, tunc discantus ad sextam ascendet. Altus vero tertiam supra vel infra habebit, sed illud ad nutum componistæ.

VIII.

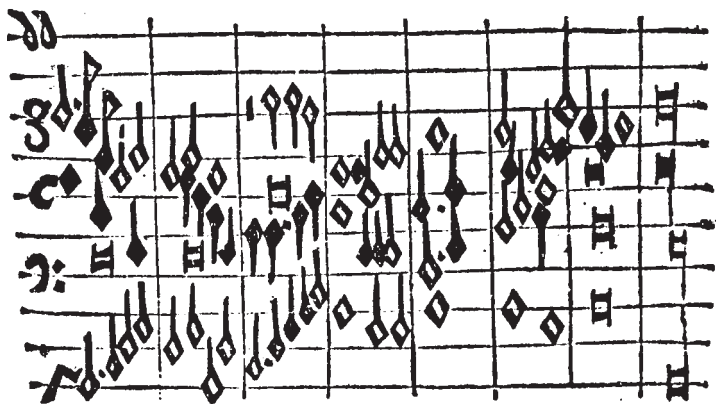
Quum enim Bassus infra tenorē diapentendiapason complectitur (quod rarissime fieri solet) Discantus tertiam infra, vel sextam vel diapason supra postulat, & tunc Altus iuxta consonantiarum exigentiam ordinari debet.

Sequitur Exemplum cuiuslibet regulæ uim & notitiam, declarans.

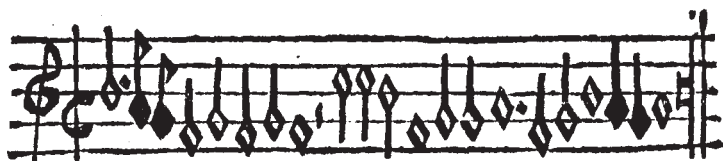

I II III IIII V VI VII VIII

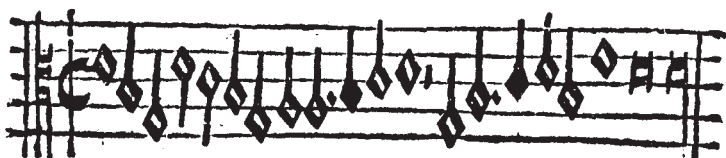
Hæc est simplex concordantiarum
compositio secundum prædictas regu-
las, posset enim multo subtilius & velo-
cius construi, hoc modo.

Sequitur Resolutio.

DISCAN.

ALTUS.

TENOR.

BAS.

Hunc modum, regulis bene cognitīs,
vſus, artium magiſter, facile docebit.

SI CUI ANIMVS EST SVA-
uem Harmoniam constituere, quas-
dam Regulas obseruet,
necessum est.

I.

Principio omnium maxime decet ne
 ex vulgari Musicorum fece sit, Et vt sca-
 lam decemlinealem (quam vocant) in
 promptu habeat, oportet, Et clauēs si-
 gnatas, in suum ordinem veluti in nidū
 reponat.

II.

Et ne forsitan dissonum quippiam &
 παρὰ μέλος (Id est præter cantilenam) vt
 Græci dicunt, componat, tempus à tēpo-
 re, diligenter discernat, necessum est, ut
 bene tēporis perfecti ab imperfecti rati-
 one cognita, omnia suū forciantur locū.

III.

Tamen nec omittendum est, quo iu-
 diciū, exactum adhibeat, ne in concor-
 dantijs perfectis, veluti in quintis, & o-
 ctauis mi contra fa in acie, pugnet: Nes-
 cio em̄ q̄ ἀφονία, hoc est dissonantia quæ-
 dā resultat, quæ aures vehemētius feriat

De Clausulationibus & Canonibus formandis regulæ.

I.

In omni cantilenarum compositione considerabitur tonus, ne partes extra regularem tonum vagentur, alias melodia corrumpetur.

II.

Cauebis, ne in scala compositoria Disdiapason transilias, quia consonantiæ intra Disdiapason sunt frequentiores & multo suauiores alijs.

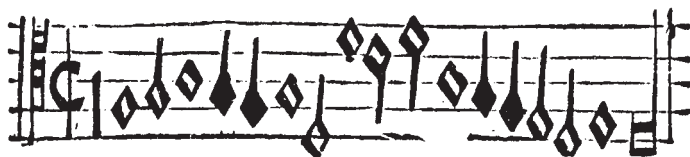
III.

In formandis Clausulationibus & fugis maxime omnium floruit Iosquinus quem in hac arte imitari consultissimū existimaui.

Sequuntur Clausulæ mixtæ Fugis primi Toni.

DISCANT.

SECVNDI.

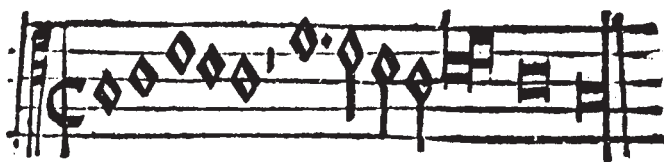

ALTVS.

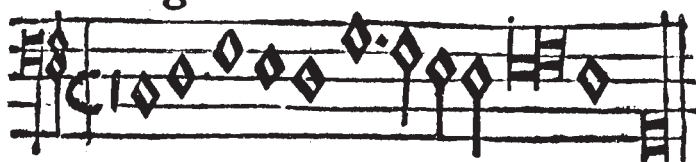

TERTII.

G

Vagans.

Subbassus.

QVARTI.

Discantus.

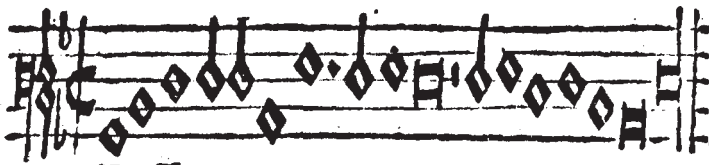

Contra Tenor.

QVINTI.

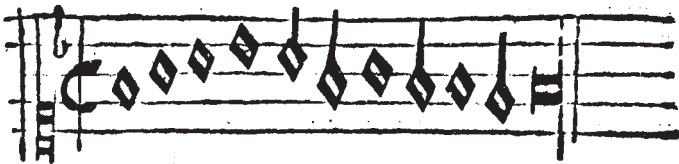

Tenor.

Bassus.

SEXTI.

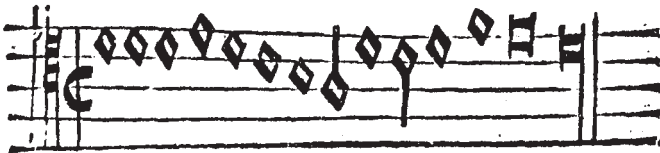

Discantus.

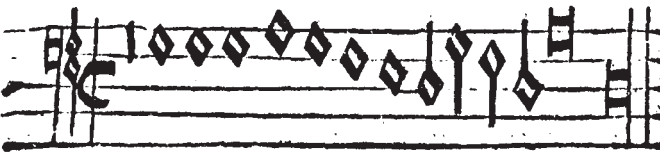

Baffus.

SEPTIMI.

Tenor.

Baffus.

G ħ

OCTAVI.

Díscan.

Tenor.

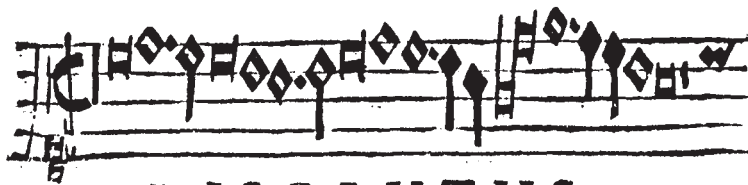
His plures & dulciores clausulationes superaddi possent.

C Vr Pausæ ponuntur in Cantu: ob plures, quarum quædã superius in Musica mēsurali cōmemoratæ sunt, sed componistæ præter eas, alias quoq; habent, tametsi à Contrapuncto nō cogantur. Sed primo ponuntur ad euitandum Tritonum semidiapenten & alia prohibita interualla. Secūdo ad discretionem perfectarū concordantiarū, quæ se inui-

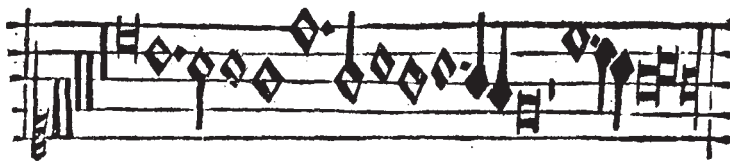
em consequi, ascensu vel descensu, prohibita sunt. Tertio ut Cantus in Gemellis duabus vocibus tantum constans suavior existat, quoniam ceterae voces tacent, quae deinde prioribus duabus tacentibus subsequuntur, licet eadem Harmoniam concentumque repetant, quod auditu iucundissimum sit, quo & Iosquinius plurimum usus est. Quarto, quod Cantus ultra sex, octo duodecim voces ex pluribus quoque partibus componuntur.

Iosquinius in primis curauit, ut propinquiores concordantias quam simplicissime potuit, construeret, idque quodam cum iudicio fecit. Quoniam quod simpliciter secundum veram artem conditum est, hoc magis delectat & mouet hominum aures, quam quod sine arte & regulis constat. Multi gaudent velocitati notarum, etsi parum delectat, at pauci fauent suauitati ac subtilitati, quae, maxime sitae sunt in fugis breuium & semibreuium, quibus Iosquinius usus est.

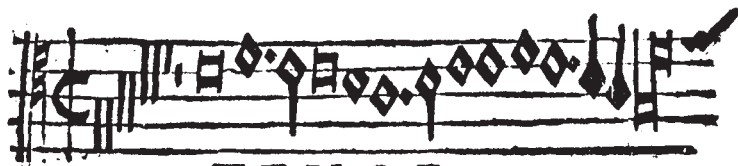
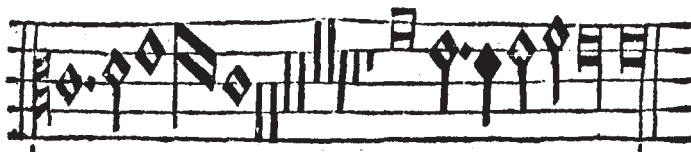
EXEMPLVM SVCCEDIT DE SVB-
tilitate cantilenarum, qua homines mouentur.

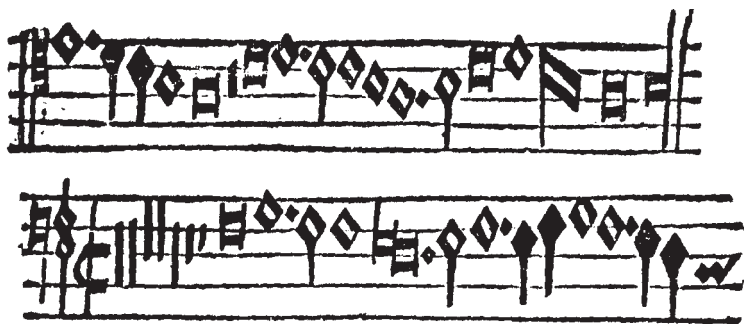
DISCANTVS.

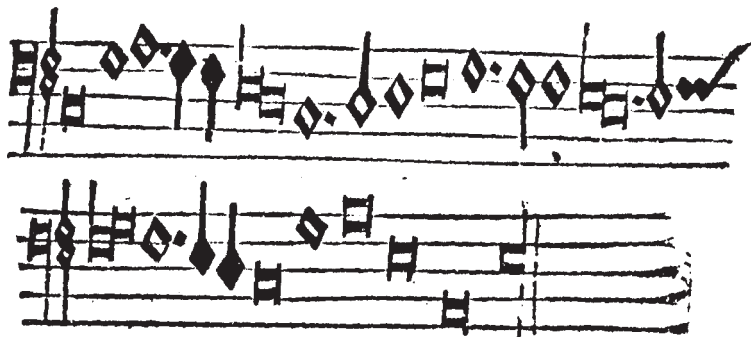
ALTVS.

TENOR.

B A S S V S.

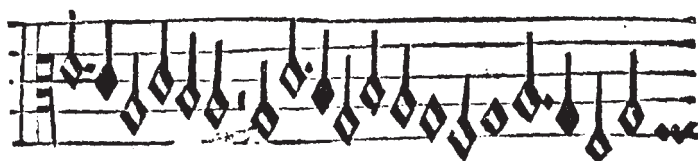
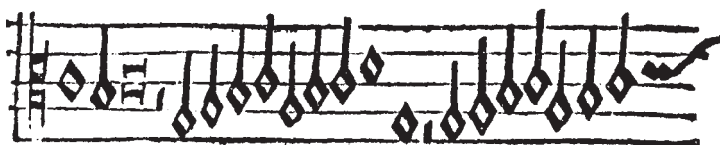
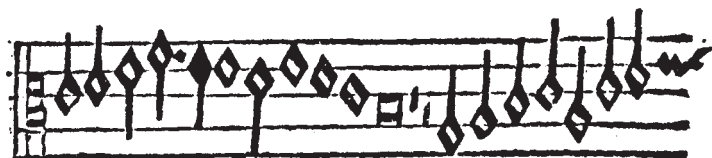

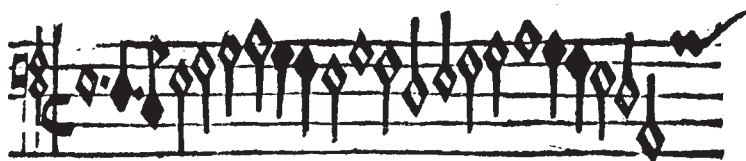
De componendis duabus vocibus.

Quomodo duæ partes cātilenæ apte cōponi debent? In cōpositione duarum partiū obseruabis cōsonantias ppinqui-
ores, volunt enim istæ partes semper cir-
ca ascensum & descensum conuersare, &
quasi familiaritatem inuicem habere, vt
cernere est in exemplo.

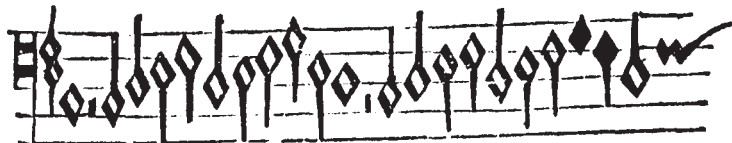
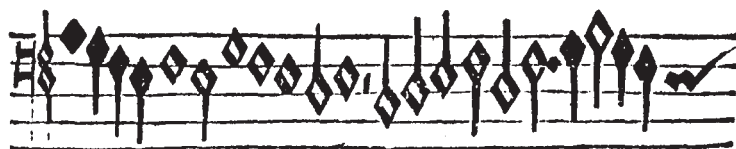

TENOR.

BASSVS.

Eodem modo etiã tres cantilenarum
partes constitui debent.

G v

Da tabulam compositoriam, quam veteres illi Musici vsurparunt? Tabulam qua usus Iosquinius & Isaac & reliqui eruditissimi, nemo verbis neq; exemplis tradere potest. Eius ratio est, q̃ veteres illi, tabulis ligneis vel lapideis nō contenti fuerunt, non q̃ ijs non vsi fuerint, verū magis se ad Theoricam quam ad practicam applicarunt, quare qui hanc artem ignorant, nihil certi componēt, sed plane operam luserint.

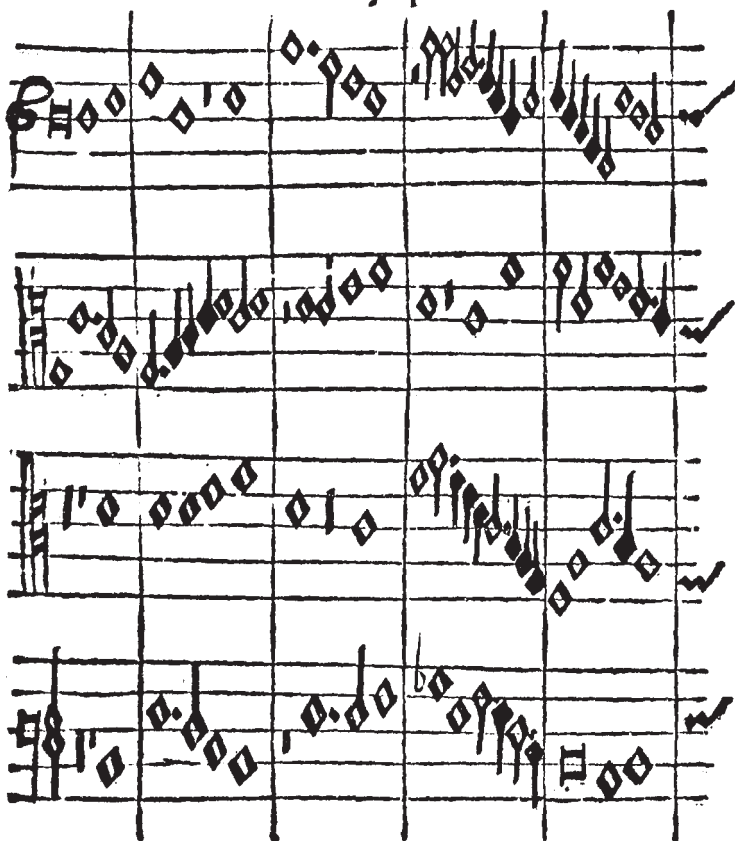
Quomodo hac deprehendam? obscura quidē res est, præcipue Theoricā ignorantibus, natura enim, in hac arte cōponendi cantilenas, reddimur eruditiores certioresq; . Quemadmodū enim Poëta naturali quodā impetu, ad condenda Carmina, excitantur, habentes in animo res, quas descripturi sint, inclusas &c. Sic etiā oportet Componistā prius quasdam, in animo, clausulas, sed optimas, excogitare, & quodā iudicio easdem perpendere, nē aliqua nota totā uitiet clausulā, & auditorum aures tædiosas faciat. Deinde, ad exercitationem accedere, hoc est, excogitatas clausulas, in ordinem quēdam distribuere, & eas, quæ uidentur aptiores seruare.

Quis est iste ordo distribuēdi uoces? Est qui antiquitus, & ab ipso Iosquino, seruatus & traditus est, quem

quoque instructissimi quidam Musici nostro tempore
discipulis suis tradidere .

SEQ VITVR ORDO DISTRIBVENDI

voces siue cantilenarum partes, quem prisci
tabularum uice usurparunt .

Sancta Maria succur. VERDELOT,

De accentu Ecclesiastico, siue ratio-
ne legendi lectiones, Epistolas
& Euangelia verna:

Institutiones.

Quid est accentus Ecclesiasticus? Est
modus quidam, qui, in legendis prophe-
tijs, lectionibus, Euangelijs, & Epistolis,
seruari solet.

Quomodo cognoscitur ille accentus?
per punctum, in textu positum.

Quotuplex est accentus Ecclesiasti-
cus? sextuplex.

scilicet,	Immutabilis	qui Syllabam finalem	nec leuat nec de-
	Medius		primit.
	Grauis		ad tertiam de-
	Acutus		primit.
	Moderatus		ad quintam
	Interrogatiuus		ad locum sui de-
			scensus reducit.
			in proximam se-
			cundam leuat.
			gradatim ele.

Quot sunt puncti? quatuor, scilicet, distinctio siue virgula, / comma: colon. & interrogatorius?

Quotuplicem accentum habet distinctio? triplicem, scilicet, immutabilem, Acutum, & Moderatum: Cōma autem Medium comprehendit accentum. Colon vero grauem affiscit.

Quomodo hoc deprehendam? si in vna oratione, inter plures dictiones distinctio repereatur, eas in vnifono esse proferendas demonstrat. Si autem comma, hoc est, duo puncti: tunc ultima syllaba ad tertiā deprimitur, excepta dictione monosyllaba, & hebraica, que in proximam secundā leuantur. Quando vero Colon, hoc est, punctus ante literam capitalem, inuenitur, indicat vltimam syllabam, debere grauari ad quintā, dictione hebraica & monosyllaba dēpta, quæ ad locum sui descensus vult eleuari, iuxta quantitatem syllabarum. Id quod sequens lectio copiose declarat.

Sequitur Exemplum de legendis lectionibus : ad Gala. 3.

LECTIO Epistolæ sancti Pauli ad Galatas : capite
 tertio. Sic stulti estis, ut cū spiritū ceperitis : nūc carne
 consumimini. Qui ergo uobis tribuit spiritum, et ope-
 ratur uirtutes in uobis, ex operibus legis an ex auditu
 fidei ? quia qui ex fide sunt, hi sunt filij Abrahamæ.
 Preuētiauit Abrahamæ, quia benedicētur in te oēs gētes.
 Igitur qui ex fide sunt, benedicētur cū fidei Abraham :

Eodem modo nunc Euangelia & prophetiæ leguntur. Etiam uernaculæ linguæ. Et hunc accentum, cum tam uariis sit, & una quæque ferè natio, peculiarem sibi, contra præcepta Musices affinxit, Vnus magis docet, quam ut quis eum præceptis tradere possit. Audacia etiam hac in re, plurimum conducit, iuuatque.

Peroratio.

Hec habui optimi pueri, quæ de Musica simplicis scribere, Vestra igitur interest, has institutiones non solum memoriæ tradere, verum etiam assiduo accommodare usui. Nihil enim laude dignum (dicente Cicerone in officiis) consequi quæque posse arbitror, nisi id usui assiduo tribuatur. Quare uos moneo & hortor, ut in his institutionibus perdiscendis, vos diligenter exerceatis, & leges præceptorum uestrorum non minus quam Dei & parentum incolumes seruetis.

Aug. 2. 1539.
 Die n^o prompt^o Regio et Neuchâten me
 si sponsus sum, et celebraturum nuptias,
 et illor^{um} invitaturus esse.

BERNAE HELVET. EXCVDEBAT
Mathias Apianus.

1539.